

za

literaturo in umetnost.

Odgovorni vrednik in izdatelj: A. Janežič.

Št. 2.

Na svetlo dan 1. februarja 1858.

1. zv.

Utrinki.

(Spisal rajni Jeriša.)

I.

Luna suče se krog zemlje, zemlja s planeti okrog solnca, solnce spet krog svojega solnca. — O duša človeška! ozri se k svetovom, ter posnemaj je — suči se brez prestantka krog svojega Boga, solnca vseh!

II.

Češ spoznati li samega sebe, ozri se po drugih;
Da spoznadeš ljudi, v samega sebe poglej!

III.

„Kaj gledaš tak resno izpod obervi, in v temne misli zavijaš duha?“ očitate mi; „daj, muhe na stran, in zaukaj jo z nami, prijatelj!“ — Dragi moji! povejte mi prej: „Mar sleherna luč razpošilja budne žarke? Vsakoršen glas sega li v dušo vam? Solncu le razgrinja roža svoje njedro duhteče, in serce odpira se glasu sorodnemu le! —“

IV.

Ima ljudi, in žalibog! ne malo, kterih ne veseli nikaka narodna veselica, kterim ne yzvišuje serca nikako cerkveno obhajilo, bodi si še tako veličansko. Pravijo: „Čemu te razlake, čemu te ceremonije?“ in jezé se, da vse vkup leti, gledat lepotije, ki razgrinjajo se jim pred očmi. Taki ljudje zde se mi enaki človeku, ki pride v slikohram, namesti pa, da bi veselil se o čudovnih slikah in obrazinah, ki visé po stenah, ter napajal si dušo s sveto krasoto, ki sije solncu enako iz njih, jezi se o oklepah ali o zijalih, ki hodijo memo slik, ne spoznavši njih visoke vrednosti — revež, ki je pozabil, da pričuje s tim ponašanjem, da je ravno on tudi ni spoznal!!

J e l a.

(Novela. Spisal Val. Mandelc.)

(Dalje.)

II.

Jutro je prišlo, pa ni ga napovedala zarja; solnce je bilo žalostno skrito za oblaki, ki so se dolgočasno po nebu sem ter tje vlačili, in zrak je bil merzel in vlažen. Vse se je pripravljalo snegu, in včasih

je že kaka snežinka padla na tla, kjer je ravno tako hitro zginila. Dekleta so se nejevoljne zopet v jope skrile, gospodinje so zopet panjače v peč metale, stari možje so gledali kviško in po dimu opazovali veter, ter z glavami majaje govorili: „To nam bo popačilo veliko noč.“ Le otroci so jih enakodušno poslušali, veselo čakaje, kaj pride, in si mislili: „Saj se bomo morebiti še dričali.“ —

„Vreme je slabo, pot bo gerda,“ reče Ivan stopivši k Zagodinu v sobo, „pa sila kola lomi; vse je pripravljeno za odhod, v pol uri sva lahko zunaj vasi.“

„Jutri,“ reče Zagodin in gleda tje v en dan skoz umazano okno.

„Ne zamerite gospod,“ zaverne hitro služabnik, „od včeraj jutri je danes.“

„Ne dé. Pojdi Ivan, danes ne greva.“

„Ne ne tako, prosim, danes dobiva pajdaša.“

„Kje?“

„Spodej je, ga hočete viditi?“

„Ne maram.“

Pa v tem trenutku se odpró vrata, in v sobo stopi mladeneč Zagodinove starosti.

„Ti tukaj Radovič?“ zakliče začuden Zagodin in stopi pred prijatla.

„Jest in nobeden drugi, hvala Bogu,“ reče mladeneč, „pa mislim, da jih bo kmalo več. Ti se obotavljaš, kakor mi Ivan pravi, to ni varno; daj si povedati, kaj se godi. V Kranji je bilo sinoč po beriču okličano, kdor pripelje enega izmed nas, dobi dobro plačilo. Dragi moj, jest sem nocoj dobro peté brusil; oklic, od beričev spodobno spremljen, bo danes dalje romal, in nikar ne misli Zagodin, da bi pozabili tele vasi, ki ni ravno zapisana v zlate bukve pri njih. Jest sam bi ne bil po tej strani bežal, ko bi me silen opravek moral ne bil; zdaj sem opravil, vodjev za pravo pot nam ne bo manjkalo, ki nas bodo peljali čez hribe.“

Radovič je zastonj govoril to in še več družega. Zagodin je kratko odgovarjal, da ne gré, pa obljubil tudi, da noče dalje kot danes še tukaj ostati. Stari Ivan ga s solznimi očmi prosi in prosi, naj se umakne nevarnosti, pa zastonj.

„Ako se ravno bojiš, Ivan,“ mu reče Zagodin, „pojdi z Radovičem, jest ti ne bom nikakor zameril. Morebiti nas sreča kje drugod skupej pripelje, saj nam je osoda vsem le eno zapovedala, beg iz domovine. Srečno hodita in spomnita se včasih Zagodina.“

Hoče obema roke podati, pa Ivan mu odtegne svojo desno in zakliče:

„Da bi v naj veči nevarnosti vas zapustil, kako morete to misliti, kako bi mogel to storiti, jest, ki sem vas spremljal od otročjih let, in sem obljubil materi vaši, da vas bom spremljal do svoje smerti!“

„Pa mi jo podaj,“ reče Zagodin, ginjen od služabnikove zvestobe, „podaj mi jo saj v znamenje prijateljstva, tvoje serce je vredno moje ljubezni.“

Ivan mu poda roko s solznim očesom, Zagodin pa se poslovi kratko od Radoviča in gre iz hiše.

„Ko bi ne bil moj prijatelj,“ godernja Radovič, „bi ga z njegovo norostjo vred privošil beričem. In ta norost je še nalezljiva, kakor se vidi. Zvestoba, ljubi moj Ivan že sme biti enmalo napeta, če je pa norčava, si jest roke omijem. Kaj ima v vasi, ne bom uganjeval, hvala Bogu, da še nisem na glavo padel, da saj bežati vidim. Srečno Ivan!“

S temi besedami se Radovič odpravi, Ivan pa, malo se zmenivši za njegovo modrovanje, ostane v kerčmi, in žalostno ogleduje torbe, ki jih je bil zastonj za odhod pripravil. —

Zagodin je šel po svoji navadni poti. Vsaki dan namreč je hodil se sprehajati po gojzdiču, ki je blizo vasi majhen grič obraščal. Odtod je vidil v daljino proti krajem, ki so mu bili bolj domači, pa vendar morebiti manj dragi, kot ta, kjer zdaj prebiva. Vidil je pod sabo majhno vas, in v vasi majhno, slabo hišico, naj slabejo v celem kraju, in vendar so se njegove oči naj rajši tje obračale. Biser ima čudno moč, če je tudi skrit v umazani školiki. Ribič čuti to moč in njegovih željá ne vzderži sovražno šumenje valov.

Zato mu je bil ta kraj ljub; ločen je bil od človeškega šuma. Gojzdno drevje, ki je še stalo oguljeno od jesenske burje, se je tako vjemalo z žalostnimi čuti njegovega serca. Le tu in tam je bingljalo in nemilo šumelo kako suho pero, ki ga je pozabil veter odtergati, ko je neprijazno gospodaril po košatih verhah. Zato pa se revni list še bolj strastno derži svoje ljube veje, in še bolj milo trepeče in šumeče, kadar se pridervi silna burja. Pa tudi njegovo upanje je revno, zanj ne bo spomladi več, in akoravno požene kdaj nov rod iz močnih vej, ki so prestale zimski srež, on bo rujav in polomljen med veselim zarodom, in poredni vrabec se mu bo šaljivo priklanjal, kadar bo pobiral gosence, ki so se zapredle v njegovo trohno.

Pa danes je Zagodin veliko bolj nemiren, kot druge dni, sem ter tje hodi pod drevjem, nikjer nima ostanka, in tesnobe, ki jo čuti v sercu, si ne more odgnati.

„Mi je vendar,“ govori sam pri sebi, „kot bi se pripravljala nesreča nad mojo glavo, kot bi jo predčutil. Čudnega ravno nič, če me zadene. Za Ivana mi je le žal, da ga nisem spravil z Radovičem, revež se boji, in ko bi mogel zavoljo mene terpeti, bi bilo žalostno. — Pa kaj šumi vedno po germovji?“

Naglo se ozrè in pogleduje po gošči, pa ne vidi žive duše.

„Saj sem vendar pravi bedak,“ si reče, „da se dam šemariti od babjeverskih domišlij. Serce je nemirno, saj vé zakaj, in če bi hotlo tiho biti, bi móгло biti neobčutljivo.“

Vsede se na star štor, podpre s komolcom glavó, in dolgo časa žalostno v hribe gleda. Vsi so beli, kot v megli, sneg gre po njih in to Zagodinu ne more serca vedriti. Radovič mu hodi po mislih, ki se je podal na gore, kjer je gotovo sneg že vsako stezo zakril, in bo vsako še bolj zametel. Zagodina čaka ravno taka pot in še toliko slabeja, kolikor bolj jo bo sneg do večera pokvaril.

„In ravno danes se privleče ta nevihta,“ godernja v hudi nejevolji, „kot bi jo bil prošil za cvetje na moje ženitvanje. Napčno častenje, narobe svet! Ali se skuša nebo z ljudmi za nevošljivosti prvo darilo? Pa od tukaj moram vender še nocoj, in jutri se — —“

„Jest ne znam moriti, in nočem moriti!“ zaupije nekdo na ves glas za njegovim herbtom, in iz bližnjega germa skoči Lazar s pušo v roci, vstrelí ž njo kviško v zrak in jo verže na tla. — „S človeško kervjo si je nočem kupiti, moj opravek je končan, začnite vi svojega. Tu je moje orožje, strelite raji vi za manoj, in merite, kot bi bil volk, ki vam je pred tim trenutkom serce pregristi hotel!“

S temi besedami zdirja po hribu doli. Hudo se je bil boril sam saboj od poprejšnega večera sem, in skorej je bil že na tem, spolniti beračevo voljo, vender bolja reč je zmagala v njem.

„Prekleti berač,“ zakolne Zagodin in buti ob hrast s pušo, ki je na tleh ležala, da leseni konec dalječ proč odleti, — „to je njegovo delo, morebiti od sinoč. Ta Lazar, ki ga ni družega kot strah in nič, bi ne bil prišel mene streljat, ko bi mu stara hudoba ne bila žolca žgačkala. Kako je ta pošast angelja rodila, mi noče v glavo, ložej bi prisegel, da ni res, in desni palec bi dal, ko bi prav imel.“

Razkačen se odpoti iz gojzda, v roci nosé ostalo cev razlomljene puše. Precej dalječ od tega griča pa stoji na drugi višavi berač. Klobuk globoko na oči potisnjen, v raztergan plajš zavit in bisago čez ramo, stoji tù na gerčavo palico opert, in gleda po poti, po kateri je Lazar tekel. Ko pa zagleda Zagodina iz gojzda stopiti, se mu oči hudo zasvetijo, in jezno pogleduje za Lazarjem.

„Kuga nate, uhati zajec! rentachi z zobmi škripaje in verta z debelo palico puščene tla. — Vse narobe, vse norčavo. Kdo je še z manoj? — Sam, to naj bo zdaj veselje zame. — Čof, kamen gre na dno, danes ali jutri vse eno, vertinec ga je požerl, in ne praša, kdo ga je vergel!“ —

III.

Oddonelo je že večerno zvonjenje in mrak je že pokrival malo vas. Sinoč je bil hud vihar razsajal, nocoj divjá še veliko huje, in mete sneg, ki se je bil redko tù ali tam naletel iz enega v družega, in veje snežinke, ki padajo iz tamnega neba po zraku s tako silo, da plešejo v zmedenem kolobaru, kot bi ne imele nikdar na zemljo priti,

in da se dozdeva človeku, danes gre sneg od zemlje v nebo. Po vasi je vse tiho postalo, po hišah so že gorele luči, in ljudje so krog peči sedeli kot zimske večere.

Beračeva bajta je tudi zaperta. Berač popolnoma napravljen, celo klobuk na glavi, leži molčé pri peči na komolc opert, in merzlodušno posluša burjin pisk in šklefetanje starih desk, ki cepajo po tléh. Jela sedi pri kolovratu in strašljivo pogleduje skoz okno, kolikorokrat burja slabo bajto potrese, in kolo ji zastaja. Potem ga zopet močneje zasučé, da bi pri njegovem ropotu ne slišala zunanjega vriša. Strah jo je takega vremena. Pa oče so nocoj tako merzli pri vsem tem in tako zamišljeni, da si ne upa jih nagovoriti. Bolj in bolj verti revno kolo, pa strahu si ne more odgnati. Kar zagromi zunaj nekaj teškega na tla, Jela se strese, nit ji uide iz rok, ne more se več zderžati.

„Ali se vender ne bojite oče,“ reče plaha, „da bi poderla burja našo hišo.“

„Ne,“ odgovori merzlo berač in se ne gane, in ne premakne oči.

„Pa se že podira, oče“, zaverne hitro Jela.

„Ne.“

„Kaj pa bi bilo vender tako hudo padlo?“

„Strah, goli strah,“ mermra berač.

Jelo je sram, da bi ji oče strah očitali in obmolči. Očetovo obnašanje ji daje nekoliko zaupanja v bajtino terdnost, nekoliko ji pomaga veršenje kolovrata, in nekoliko hitrost misel, ki znajo v enem trenutku bežati od enega konca sveta k drugemu, in vender naj rajši tam ostajajo, kamur jih je serce poslalo.

Nekaj časa sedita tiho pri berleči lešerbi. Ne sliši se družega kot vertenje kolovrata in piskanje burje.

Kar poterka nekdo rahlo na vrata. Jela ustavi kolovrat.

„Nocoj jest odpiram,“ reče berač in naglo se vzdignivši gre iz sobe.

„Oče Marka, ali je naš Lazar pri vas,“ popraša z mehkim glasom kakih 16 let staro dekle berača, ko je vrata odperl.

„Ne,“ odgovori berač.

„Pa je bil saj danes kaj pri vas?“

„Kaj je mar k nam njegova edina pot? Pri nas ga ni, pri nas mi ga ne išči. Pojdi spat, če je večerjo zamudil, bo pa kosilo najdel.“ Tako rentaći berač in naglo vrata zaprè.

„Lahko noč!“ zdihne Lazarjeva sestra, pa berač je ne sliši več. Žalostno se proti domu odpoti, ker Lazarja niso vidili doma od poprejšnega dne; zvečer je bil tako pozno prišel, in zjutrej tako zgodaj odšel, da ga še slišali niso.

Ko stopi berač v hišo, se mu verže Jela krog vrata in s prosečim glasom hiti govoriti: „Oče, ljubi oče, povejte mi vender, kaj

vas žali, kaj vas tamnega dela, da me je groza, kadar vam v obraz pogledam. Ali ste bolni, ali ste hudi? Celi dan ne spregovorite besede z mano; Ančika išče Lazarja in vi jo spodite, kot bi ne poznali ne njé, ne njega, hiša se podira in vi se ne zmenite, in z Zagodinom tako gerdo ravnate, in vender ste rekli, da nimate nič zoper njega."

"Zagodin? — Zagodin?" — mermra berač in potiska Jelo od sebe. "Pojdi Jela, ti ga ne poznaš Zagodina, jest ga sam nisem poznal, ko sem uno rekel."

Jela ga začudeno pogleda, berač pa hitro povzame: "Ti ga ne poznaš, ti pravim, in ga ne boš nikdar poznala, to je bolje zate. Jest pa ga poznam in to je bolje zame. Jela, ti še nisi vidila unkraj hribov; osa, ki poletni dan na rop leti, je prišla dalje kakor ti. Tvoja vas je tvoj svet, in v tem svetu se kamen verže od enega konca v drugega. To je malo in morebiti večje, kot tvoje poznanje sveta. Vsaka stvar ni to, kar kaže, in ti sama nisi, kar misliš, da si. Mladostno serce je vroče, kam sega v svojih željah, samo ne ve, še le na ledu spoznanja se ohladi, in včasih tudi zledeni. Tega ti ne vošim Jela. Žalostne dogodbe mojega življenja in tvojih otročjih sem ti dozdej zamolčal, in da bi ti jih zdaj pravil, to meni ne pomaga nič, in tebi morebiti zadovoljnost vzame. Stare rane praskati, to boli, kot nove si sekati, in ponovljena rana se ne celi rada. Kdor ne vé, da tovor nosi, temu mora biti lohak; kakor hitro ga začuti, mu pleča krivi. Ne izprašuj me nikdar več, moj jezik bo ostal zavezan, in v smerti se bo penklja le zaderznila v voz, ki se ne bo nikdar razmotal."

Jela je hotla venderle dalje prašati, pa berač ne da več glasú od sebe. Molčé se vleže na klop, in gre proti oknu. Pa pri sercu mu ni tako lahko, kot kaže njegov merzli obraz. Jeline prošnje niso bile prazne besede v njegovih ušesih, spomin davnih časov mu kipi kviško, in danes ga ne zaduša. Jela se je zopet h kolovratu usedla, pa ga vertila bolj počasi kot poprej. Zdelo se ji je, da pričakujejo oče še nekoga, akoravno je bilo to proti vsi njihovi navadi. "Drugi" si misli, skorej ne more priti, kakor Zagodin; če njega čakajo, oj da bi bili taki, kot so bili sinoč; če prideta v kreg, moj Bog; moj Bog varuj ga!" —

Skorej na glas jame zdihovati; nit se ji pogostoma terga, kolovrat se ji vedno ustavlja.

Nekaj poterka na okno.

"Oče"

"Tiho, nocoj sem jest vratar," ji seže berač v besedo, in urno je zunej pri vratih. Jela jih sliši odpreti, in ravno tako hitro zopet zapreti.

"Kaj zapirate berač?" reče jezno mož pred vratmi.

"Ste li vi Zagodin?" praša merzlo s potegnjenim glasom berač.

„Vaša čepina je razbita, če še enkrat vprašate,“ zaverne jezno Zagodin.

„Le počasi, le počasi, nočni kos, da ne ustrašiš golobice. Od hiše tjele, tje pod oreh, da ne sliši, čuješ, tje pod oreh!“

„Na Grintovec z vami! duri odprite, ali vas v pekel paličim.“

„Kaj pa hočeš v hiši?“

„Se to vprašanje? Jelo čem, ste me razumeli?“

„In če je ne dam?“

„Jo vzamem.“

„Ho, ho!“ se zakrohoče berač, „zakaj pa Dragar, zakaj?“

Zagodin obmolkne pri tej besedi, ki jo je berač z dolgo potegnjenim, hudobnim glasom izustil.

„Dragar,“ povzame ravno tako berač, ali se poznavata? Dragar ali Zagodin?“

„Berač ali berič?“ vpraša Zagodin z zadržanim serdom.

„Tiho, to je razno. Pojte sem pod oreh, tu je streha za sneg, pojte sem.“

„Ali ste hudič, ali pa berič, kako me poznate vi nocoj!“

„Vas poznam že dolgo in vendar še le malo časa, kakor hočete vzeti. Otročji obrazi postanejo možki, možki postanejo sivi, in sivi romajo v grob, da tam trohne. Dvajset let se hitro zdervi, in ko so se zdervile, ti je neznan, kar si gledal v njih začetku. Vam je še Jela vedno draga?“

„Zatò sem tu, da bode moja. Vašo besedo oče Marka, nocoj še mora z mano. Ne prašajte kam in ne zakaj, to bote zvedeli, če že ne veste. Če greste z nama, lepa hvala, če ostanete tukaj, ne bote beračili, to je moja skerb. Vašo besedo oče Marka, je jela moja?“

„Vaša! — Pa še nocoj, ste rekli, greste odtod, kdaj pridete nazaj?“

„Nikoli. Vzrok se vam bo povedal, ko pride čas. Nazaj ne pridem nikdar.“

„Nikdar? — Če je taka, morate z mano še nocoj na Skalovec.“

„Na Skalovec? kje je to? Meni je ta kraj neznan. Kaj je tam?“

„Njena dota. Tiho, brez vgovorov! Poslušajte, kar vam pravim. Ko sem prišel v to vas, sem prinesel sabo, kar mi je bilo najljubšega na svetu — Jelo. In ž njo sem prinesel njeno premoženje, ki je kdaj nje matere bilo. Na smertni postelji mi ga je podala s prošnjo, naj ga Jeli izročim, če bo kdaj z možem pred oltar stopila. Ni denar, le spomin je na nesrečno mater, ki je umerla v cvetji let, pa vendar dragocen, da se ne bo sramovala beračeva hči, za doto ga vam prinesiti. Na Skalovcu sem ga bil shranil v merzle tla, varujejo ga skoz dvajset let. Danes mora vun, volja umirajočega je sveta. Toraj z mano, le za to ceno je Jela vaša, da greste na Skalovec.“

„Pa zakaj bi sami tega opraviti ne mogli?“

„Mož beseda! Le za to ceno je Jela vaša, da me spremite, za drugo ne, in če jo imam braniti s serčno kervjo. Ali greste?“

Zagodin se hoče izgovarjati, berač mu ne pusti besede.

„Se enkrat in zadnjikrat, ali me spremite?“ reče in se oberne, kot bi hotel iti.

„Grem, in če greva skozi ogenj“ reče z določnim glasom Zagodin.

Berač utihne. Molčé vzame kopuljo, ki je v omrežji okna tičala in gré. Zagodin še enkrat milo pogleda proti oknu, ki se slabo sveti v lešerbini luči, in gre molčé za beračem. —

V porazumljenje je treba povedati, da je berač prejšnji dan zvedel Zagodinovo pravo ime po nepazljivosti Ivanovi, kateri je v veži v kerčmi Zagodinove pisma v red deval, ko je iz Ljubljane prišel, in zraven par besedi izustil, ki so beraču popolnoma zadostile.

Naravnost proti bližnjemu gosto obraščenemu hribu pelje berač, in kmalo sta v gojzdu. Tma je velika, komaj da vidi Zagodin svojega vodja, ki molčé pred njim koraka. Ne sneži več, le burja grozovito razsaja, in hudobno verši skoz verhe dreves, ki se priklanljajo kot tanko terstje. Stare jelke pokajo, suhe veje cepajo po tleh, in se razrušajo z votlim ropotanjem. Čuk strahobno uka ob kraji steze, in skovir mu od dalječ odgovarja z glasom, ki reže skoz ušesa in serce. Zrak je tako čudno gost, da plaho serce komaj diha, šum neznan, kot bi jezdile pošasti skoz razdraženo drevje, in noč tamna, kot bi bili s črnimi zagrinjali zabiti vsi viri luči.

Zagodin se je bil pogumno z beračem napotil. Nocoj jo dobim za vselej, ali pa za vselej zgubim, si misli, in terdo stopa za vodjem. Ko pa prideta v gojzd, začne tudi njemu neznan vris čudno v serce šumeti, in skorej plaho pogleduje krog sebe.

„Vender ne razumim, kaj mi hoče berač tukaj v črni noči, začne premišljevati. Zaklad? — Njena dota? — Čimu ji bo, kar da berač, kar beračica zapusti? — Z mano, če hočeš, da je tvoja! — Čudno merzla barantija, za eno pot prodati hčer. — Ni se dobrega nadjati, in prepametno ni bilo, da sim se udal. —

„Oče Marka, sva še dalječ od Skalovca?“ popraša glasno, ko sta že precej časa hodila.

„Na pol pota,“ reče kratko berač.

„Ali kraj ni nikakor nevaren?“

„Ne.“

„Še boljše, imam pač zastonj samokrese pri sebi.“

Berač obmolči. Divje se je zasvetilo njegovo oko, pesti so se mu strastno sklenile in za trenutek se mu je noga ustavila.

„To vprašanje ni bilo narobe, samokresov se ni nadjal,“ si reče Zagodin, ko berač molči. Toraj varno skoz nevarnost!

In zopet molčé korakata dalje.

Precej dolgo sta že hodila skozi gosto šumo, in večkrat navkreber. Zagodin se je že skorej navadil, šterleče korenine, ki so čez in čez tla prepregale, brez jezenja becati; berač je hodil, kot po dnevu, in dostikrat ga ni bilo lahko dohajati. Zdaj prideta v skalnat kraj in gojzd je veliko redkeji. Pod nogami poka pesek namesti korenin, na straneh ležé tu in tam velike skale, ki se vidijo v noči kot črni duhovi. Ves kraj je bolj pust čutiti. Zagodin strastno derži samokres in pazljivo posluša vsako šumenje ob kraju pota. Skorej strah ga je pred beračem, ki vendar tako miren pred njim hodi.

Naenkrat se nekoliko pred njima zasveti, drevje se zgubi, in oblačno obnebje Zagodin pred sabo zagleda. Berač obstoji in Zagodin stopi hitro za njim, v misli, da sta na koncu gojzda. Pa ne zavzame se malo, ko zapazi, da sta na kraji globokega brezna. Naglo stopi od kraja nazaj, in možko se obrnivši proti beraču, z močnim glasom vpraša:

„Kaj če to, berač!“

„Ni pomoči,“ odgovori berač, tak je Skalovec, drugačega Vam ne morem pokazati.

„In kje zaklad?“

„Koj tukaj spodej, stopite za mano.“

„V brezen doli?“

„Ne, ni nevarno za vas, če zame ni.“

Gresta nekoliko na stran, potem začne berač po ozkem robu na skalnati steni navdol stopati, z roko se prijema po spoklinah. Zagodin obstane na verhu, groza ga je, po noči laziti po takih skalah.

„Za mano, za mano!“ kliče berač od spodej.“ „Brez poguma mladi ženin? Kamur stara noga gre, tje bi mlada ne prišla? In Jele vas ni sram?“

Zagodin potegne samokres, ki ga je do zdaj v mavhi deržal; petelin glasno počí, na pol je samokres napel. Beraču gre glas ostudno skozi ušesa, pazljivo gleda Zagodina, ki pleza za njim, z levo se prijema ob razpokano steno, v desni deržé samokres.

„Naprej!“ reče zapovedovaje Zagodin, in berač jame naprej se plaziti po črni steni, Zagodin pa se vedno nekoliko oddaljen, pomika za njim.

Zdaj neha ozka stezica; prideta na majhen prostorček. Plošata skala, ki je iz stene molela, ga je napravljala. Bil je z mahom nekoliko obraščen, in na eni strani je iz pustih tal rastle krivo drevo, nagnjeno proti breznu. Po steni doli se je tu in tam ošlatal kak srobet ali kako drugo enako zelišče. Od druge strani se je Zagodinu stena tako gladka dozdevala, da je kmalo previdil, da ni druge poti do te ploše, kot te, po kateri sta prišla. Brezen se mu zdi neznan globok; kaj je v dnu, ne more spoznati. Močno deržé samokres, se nasloni na drevo in z nepremakljivim očesom gleda, kaj bo berač

počel. Ta nekoliko časa postoji in ravno tako gleda Zagodina, potem mu reče:

„Tukaj je zaklad, in kakor vidite, dobro shranjen. Ljudi, ki so hodili po temle robu, bi lahko na perste štel. Pa povejte mi, čemu vam bo nocoj ta samokres?“

„Morebiti za nič in to bo gotovo nama obema prav. Na delo, Marka, čas hiti!“

„To se pač reče v enem hipu, ali se pa tudi tako naglo stori? Vi merite s samokresom name, ali si mislite zaklad kupiti z mojo smertjo?“

„Tiho starec! Ne maram za vaš zaklad, še manj za vašo smert. Ne bledite torej, ne glejte na samokres, ker za vas ni napet, če ga ne sprožite sami. Kar noč pripelje, nihče ne ve, torej na delo, čas poteka.“

„Naj poteče! Tega mu ni vzeti, jaz ga ne bom deržal ne podil, in da počakate tudi vi, to je spodobno. — Ker ta kraj“ — pristavi s pomenljivim glasom — „skriva s zakladom vred skrivnost, ki tiče nevesto vašo.“

„Sem s skrivnostjo, sem,“ sili Zagodin.

„Se ve da vun le mora,“ mermra berač. Zakaj? — Ker ste moj zet? — Morebiti. — Če moja beseda kdaj ureže, naj vam to ne dela sile, saj je le berač govoril, in berač je pes, če te ne uboga, ga bacneš, da se krivi, in če popade, ga ustreliš. Ni li res, moj zlati Zagodin? Povejte mi saj enkrat, povejte mi, koliko vam pa velja beračeva beseda?“

„Jest imam dosti tega vvoda, Marka,“ govori nejevoljno Zagodin, „jest vas pustim tukaj.“

„Naj pa bo po vaši volji! Najpred skrivnost, potem zaklad. Pomislite, da dvajset let ni nihče slišal tega, kar bote slišali zdaj, in da se dvajset let ni serce utolažilo. Morebiti se danes ohladi.“

Pomakne se nekoliko bližej Zagodina. Ta še vedno na viseče drevo opert samokres v desni derži in nepremakljivo beraču v obraz gleda. Slabo ga vidi v neprijaznem mraku, bolje pa čuti iz njegovega glasa, da mu mora čudno v persih vreti. Njegove besede so grenke, raztergano jih izgovarja, kot bi mu ne hotle iz ust.

(Konec sledi.)

Prognani.

(Ruska narodna. Poslovenil Fr. Cegnar.)

Se razlutil otec je nad sinkom,
Mu velel, se spred oči pobrati,
V tuje kraje 'z doma se podati,
V tuje kraje, njemu nepoznane.

Starša sestra konja pripeljala,
Srednja mu prinesla sedlo,
In najmlajša mu je bičec dala,
Bičec podajaje zaplakala,